

Є. М. Лебідь-Гребенюк, канд. філол. наук,
наук. співроб.

ORCID ID: 0000-0002-0010-8316

e-mail: ljs@ukr.net

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Київ

**"ДОРОГОЙ И ГЕНИАЛЬНЫЙ НАШ УЧИТЕЛЬ...":
ОБРАЗ К. БРЮЛЛОВА У ЩОДЕННИКАХ
А. МОКРИЦЬКОГО, Л. ЖЕМЧУЖНИКОВА
І Т. ШЕВЧЕНКА**

Розглянуто образ російського живописця Карла Брюллова у діарних текстах його учнів Аполлона Мокрицького, Тараса Шевченка і Льва Жемчужникова. Зіставлення спогадів, мемуарних фрагментів і щоденникових записів дозволяє побачити яскраві подробиці й нюанси спілкування, риси характеру, особисті якості, творчі й педагогічні методи відомого митця та професора Академії мистецтв. Щоденник Мокрицького дає змогу відтворити події 1836–1840 рр., коли молодий художник навчався у Брюллова. Співняння безпосередніх емоційних вражень та реальних свідчень творця зберігає суб'єктивну інтерпретацію складної і неоднозначної постаті вчителя й усіх подій, пов'язаних із ним. У спогадах Жемчужникова і "Журнали" Шевченка згадки про Брюллова мають мемуарний характер.

Ключові слова: діарна проза, мемуаристика, щоденник художника, літературний образ, екфразис.

Постать живописця та педагога Карла Павловича Брюллова у мистецтвознавстві відома і неоднозначна. Він малював, дотримуючись академічних канонів у техніці й композиції, та водночас у своїй творчості значно розширив сюжетний спектр і вийшов далеко за межі класичного академізму. Тексти Аполлона Мокрицького, Тараса Шевченка і Льва Жемчужникова, об'єднані спільним позалітературним контекстом (освіта, коло друзів, знайомих та вчителів), містять цікаві свідчення, спогади-згадки про свого вчителя.

Мокрицький почав вести щоденник у Пирятині в лютому 1834 р. і завершив 1840 р. у Борзні. Шевченко писав "Журнал" трохи більше ніж рік: від 12 червня 1857 р. в Новопетровському

укріпленні до 13 липня 1858-го в Петербурзі. Мемуари ("воспоминания") Жемчужникова можна лише умовно назвати щоденником. Художник почав писати спогади у зрілому віці, у 1890-і роки, на основі давніших щоденникових нотаток. Його головне бажання – лишити свідчення про епоху, про знайомих видатних сучасників, учителів і друзів: "...воспоминания эти будут... не бесполезны для других, так как в них... отразится жизнь человека своего времени" [3, с. 26]. Іноді Жемчужников у тексті повністю наводить записи ранніх щоденників, щоб уникнути помилок і відтворити подробиці (наприклад, жовтень–листопад 1856 р. або паризькі замітки 1858 р.). Перші дві частини його мемуарів описують саме навчання та життя в Петербурзі в 1828–1852 рр.

У 1830-х рр. (а саме на цей період припадає його знайомство із молодими художниками) Карл Брюллов перебував у zenіті слави. Картина "Останній день Помпеї" (1830–1833) зробила його відомим у Європі та Російській імперії. В останній – полотно побачили раніше повернення самого автора. Як зауважує Мокрицький у своєму щоденнику, «еще задолго до прибытия "Помпеи" в Петербурге носились слухи об исполинском его предприятии» [2, с. 86]. Микола І, ознайомившись із твором Брюллова, забажав особистої зустрічі з митцем. Однак живописець, очевидно, не прагнув побачити Батьківщину й імператора настільки, що відверто знехтував запрошенням і поїхав подорожувати Малою Азією та Грецією. Але вже після наступного наказу, який Брюллов отримав у Константинополі, він був змушений підкоритися. Тріумфальний приїзд художника до Петербурга відбувся 11 червня 1836 року. Ось як його описує Мокрицький, якому довелося стати свідком цього свята і взяти участь у "церемонії": «присутствующие схватили его на руки, подняли высоко и с громким "Ура" понесли к "Помпее". Поставили на ноги, передавали его друг другу в объятия. Шум, хохот, звуки музыки – все это сливалось в очаровательную гармонию. Недоставало только венка, но и эта счастливая мысль блеснула в уме профессора Иванова, его наставника, он сплел венок из мирт, лавров и других цветов, к неожиданной радости всех – возложил ему на голову» [2, с. 81]. Сам Мокрицький був

глибоко схвилюваний, він вірить, що зустріч із Брюлловим стане для нього визначальною в житті, доленосною: "Наконец, прибыл он, и звук славы потрясает колыбель его таланта! я не был покоен, целое утро того дня не мог я ничем заняться. Мне было и весело, и скучно, думал о нем <...>. Когда начался праздник, я с сжатым сердцем стоял и смотрел рассеяно в зале. Когда вошел он, я взглянул на него пристально, узнал и полюбил. Кровь быстро побежала по жилам, сердце забилося сильнее, и на глаза навернулись слезы! <...> День торжества Брюллова был и для меня счастли[вейшим] днем в жизни, в этот день положено основ[ание] моей будущности" [2, с. 82–83].

Як викладач професор Петербурзької Академії мистецтв Брюллов "надавав великого значення інтелектуальному розвитку учнів: заохочував їх відвідувати Ермітаж, приватні галереї, вів із ними тривалі бесіди з історії та теорії мистецтва" [4, с. 513]. Інші ж викладачі, за свідченням Жемчужникова «к классным занятиям учеников относились <...> довольно апатично. От классного рисунка требовались не толковость и понимание, а убийственная тщательность и нелепая отделка, которую мы называли "конопаткой". Задаваемые нам ежемесячно эскизы были жеваны и пережеваны всеми академиями Европы: все те же Аяксы, Ахиллеса, Гераклеса, Андромеды или "Построение ковчега" и т. п.» [3, с. 101]. Незалежний характер Брюллова, його епатажність та бунтарство захоплювало молодих студентів Академії. Він входив із ними в змови проти інших професорів, по-товариськи брав участь у жартах і запрошував на свої грандіозні обіди. Шевченко навіть у Новопетровському згадає "Лукьяновский ростбиф", на який його запрошував "Карл Павлович <...> во времена незабвенные" [5, с. 40].

У той час начитаність Брюллова, порівняно з іншими російськими академістами, які ніколи нічого крім французьких і російських підручників, та й то в класі, не читали, видавалася безмежною. У "Дневнику" Мокрицького безліч згадок про книги, які молодий художник читає своєму вчителю і навпаки – "Ночі" Едуарда Юнга, "Рим і Карфаген" Олексія Тимофєєва, "Квентін Дорвард" та "Пертська красуня" Вальтера Скотта, "Моцарт і Сальєрі" Олександра Пушкіна, наприклад: «пошел я к Брюллову, застал его за чтением р[омана] "Ледяной дом" Ложечникова.

Я уселся подле него, он читал вслух» [2, с. 90], або пізніший запис: «Скоро ушли мы наверх, он лег в постель, и я почитал ему "Блевотник для чтения", как называет он "Библиотеку для чтения". Но скоро завязался у нас разговор <...> о живописи» [2, с. 118]. Більше того Брюллов вимагав, щоб йому читали вголос під час роботи – і не романи й поеми – а історичні праці та наукові трактати.

Хвилююча розповідь Мокрицького розкриває усі подробиці навчання у Брюллова від першої випадкової зустрічі 27 травня 1836-го до 1840 року. Брюллов навчав власним прикладом, доскіпливо і детально розглядав малюнки учнів, виправляв і давав поради: "После рисовального класса пошли мы с Михайловым к Брюллову показать свои рисунки. Великий наставник наш смотрел их внимательно, замечал недостатки, давал полезные советы и удостоил на моем рисунке нарисовать кисточку, следок, и вообще весь контур прошел внимательно, и от прикосновения то там, то сям – рисунок оживал и принимал лучшие формы" [2, с. 110], або: "Он объяснял мне некоторые затруднения в рисунке, чертил части и, толкуя об них, обнаруживал глубокое и полное познание натуры человека и механизма движения" [2, с. 115].

Молодий учень повністю захоплений своїм вчителем, він сповнений поваги, любові, благоговіння перед людиною і митцем: "Он мой профессор, это, правда, долг ученика, но не это нас связывает. Он – человек, которого полюбила душа моя еще до приезда его в Петер[бург], ждала его с нетерпением... <...> Одной минуты достаточно было на то, чтобы полюбить его навсегда. Узнавши его более, я привязался к нему всем существом моим" [2, с. 120]. Для Мокрицького вчитель – "великий Брюллов" [2, с. 77], "милый профессор мой" [2, с. 121], "Каролус" [2, с. 121], "Карл Великий" [2, с. 151]. Карл Павлович часто хворів і не раз у розмовах із учнем «обнаружил грусть по Италии. Жалел, что отечественный климат не благоприятствует его здоровью, и с горьким чувством сказал: "Нет, здесь я ничего не напишу. Я охладел, я застыл в этом климате!"» [2, с. 109]. У той же час митець захоплював Мокрицького своїм талантом і працьовитістю: "Брюллов успел выздороветь и произвести

столько прекрасного, что в две недели с небольшим мастерская его обратилась в драгоцен[ную] картинную галерею" [2, с. 109].

Мокрицький із вдячністю сприймає будь-яку критику Брюллова, більше того, він із смиренням прощає його злі жарти, відверту грубість та приниження: "Ему его привилегии позволяют безнаказанно делать подобные шутки надо мною, он любит эффекты, и пусть его тешится" [2, с. 94] або "Вот так идет наша работа, трудно, да зато хорошо. Хоть он и мучит, да добру учит, спасибо ему. Благодарю моего Бога, что послал мне такого наставника в искусстве. Без него блуждал бы и я, как многие, во тьме кромешной. Жестоконек он немного, да делать нечего" [2, с. 165]. Саме у щоденнику Мокрицького можна побачити не лише канонічний портрет Великого Карла, обожнюваного вчителя, геніального художника, видатного професора, а й реальну людину із вадами, хворобами і деспотичним характером. Врешті-решт змучений змінами настрою і ставлення свого вчителя Мокрицький невтішно підсумує: "Сердце у меня сжалось, слыша такие слова от человека, столь уважаемого. Сколько дружеского расположения вижу от него, столько и унижения: середины нет" [2, с. 155]. Важливо, що останній запис "Дневника" теж присвячений Брюллову. Мокрицький залишив Петербург і повертається до Пирятина, у щоденнику він запише сон, в якому бачить свого вчителя на бенкеті, оточеного вже іншими молодими учнями.

Таке захоплення учня вчителем було властиве не лише Мокрицькому. Шевченко, який у цей час теж навчався у Брюллова, можливо, так само щиро поважав і любив його. Тим більше, що Брюллов брав участь у викупі поета з кріпацтва. У 1837–1839 рр. Шевченко і Мокрицький познайомилися і спілкувалися. Із записів у щоденнику останнього можна дізнатися, що Мокрицький теж зіграв свою роль у викупі поета: "Когда все ушли, я остался один, говорил Брюллову насчет Шевченка, старался подвигнуть его на доброе дело, и, кажется, это будет единственное средство – через Брюллова избавить его от тяжелых, ненавистных цепей рабства" [2, с. 113]. Також художник згадує зустрічі з Шевченком у Брюллова та інших знайомих ("Чай пил с парубками Сошенком и Шевченком

в трактире" [2, с. 121]), відвідини Ермітажу, і, звісно день викупу. Поеднує обох митців і любов до спільного приятеля, від'їзд якого їх щиро засмутив. Мокрицький запише у щоденнику: "В 6 часов расстался я с Штернбергом... <...> Я остался один, вокруг меня тихо и пусто. Я один... <...> Прощай, дружок Вася, поручаю тебя деснице Божией!.. <...> После класса пришел Шевченко и очень жалел, что не застал Штернб[ерга], и не простился с ним" [2, с. 161–162]. Шевченко на згадку другуві напише катрен "На забудь Штернбергові" (1840). Із Мокрицьким Шевченко зустріється після заслання – 18 березня 1857 р.: "заехали мы в школу живописи, к моему старому приятелю А. Н. Мокрицкому. Старый приятель не узнал меня. Немудрено, мы с ним с 1842 года не видались" [5, с. 163]. Пізніше, 20 березня, він іще раз навідає його: "попелелся тихонько к Мокрицкому. Отдохнул у него, полюбовался эскизами незабвенного друга моего, покойного Штернберга" [5, с. 164], і 25 квітня – попрощається.

Шевченко вже більше, ніж через двадцять років після описаних у Мокрицького подій та через п'ять років після смерті Брюллова, називає його "незабвенным учителем" [5, с. 27], "великим" [5, с. 27], "бессмертным" [5, с. 36], "величайшим живописцем нашего века", згадує його слова, оцінки ним творів мистецтва, бачить його у сні; період навчання і знайомства з ним для поета – "времена незабвенные" [5, с. 40]. Також із картин художника Шевченко мріяв робити естампи акватинта: «Принимался несколько раз строить воздушные замки на своих будущих эстампах акватинта также неудачно. "Гензерих" и "Осада Пскова" Брюллова мне особенно не удавались. Нужно избегать на первый раз наготы. Нужен опыт и опыт, а иначе эта очаровательная брюлловская нагота выйдет в эстампе безобразие. Я не желал бы, чтобы мои будущие эстампы были похожи на парижский эстамп акватинта с картины "Последний день Помпеи". Топорный, безобразный эстамп. Поругано, обезображено гениальное произведение» [5, с. 47].

Брюллов зіграв важливу роль і у долі Жемчужникова, виборі ним життєвого шляху, формуванні його художнього світогляду: «Он начал отговаривать меня от поступления в Академию, советовал не бросать учения, так как художнику все пригодится,

и нет тех данных, которые ему не нужны... Он говорил о том, как труден путь, как упорно должен заниматься художник, садиться за работу с восходом солнца и кончать работу, ложась спать. Надо начать рисовать с младенческого возраста, чтобы приучить руку передавать мысли и чувства, подобно тому как скрипач передает пальцами на скрипке то, что чувствует. Он сам, Брюллов, рисуя с детства, не может до сего времени достигнуть того, чтобы работа его удовлетворяла <...>. При этом Брюллов, представлял мне идеал, каким художник должен быть, чтобы быть действительно художником» [3, с. 54]. Жемчужников формально не був учнем Брюллова, однак зустріч з митцем, його міркування справили на молодого художника незабутні враження: "Я помнил слова Брюллова, что учиться рисовать следует с детства так же рано, как учиться говорить, чтобы уметь высказать, что чувствуешь и сознаешь. Я рисовал с утра, рисовал вечером и часто ночью вставал, чтобы зачертить сон или представлявшиеся мне фигуры" [3, с. 79]. Из детально описаних візитів Жемчужникова до Брюллова той постає як людина хвороблива, худа і бліда, але дивовижно працелюбна, здатна після чергового загострення, судом, перев'язки зажадати пензля, палітру і за годину написати свій автопортрет: "Брюллов был худ и бледен. Он поздоровался с нами, поблагодарил меня за пожелание здоровья и начал расспрашивать: почему я хочу быть художником <...>. В это время его тоже ворочали, и это ворочание у больного художника вызвало сопоставление его страданий со страданиями мученика. <...> После перевязки Брюллов потребовал кисти и палитру, удалил учеников и написал свой превосходный портрет в 3/4 часа, сидящим в креслах, который находится в московском музее и известен публике" [3, с. 53–55]. Також у спогадах Жемчужникова знаходимо докладний опис творчої манери Брюллова: "К[арла] Брюллова, который, превосходно изучив антики, умея тоже наизусть рисовать Аполлона и группу Лаокоона, умел и облагородить уродливое колено натурщика, следок или ухо, но от ученика, рисующего с натуры, требовал ее портрета, совершенной передачи видимого. Работу, сделанную без натуры, он клеймил прозванием отсебятины" [3, с. 77].

Після того як Брюллов поїхав, художник записав: "Охлаждение к Академии и её мертвящей атмосфере наступило полное; прошло время, когда я любил всей душой святилище искусств и входил в него с трепетом сердца. Я оставил Академию и прилежно занимался дома" [3, с. 128]. У пізнішому записі вже у Парижі від 1 грудня 1858 року він зауважить: "Академию прошел и убедился, что эта школа не только недостаточная, но и вредная. Она вредна своею апатиею, своею мертвящею силою, сонливостью, отсутствием мысли, жизни" [3, с. 326].

Закономірно, що у всіх досліджених щоденниках художників знаходимо не лише оцінку Брюллова як людини й вчителя, але й екфразиси його картин. Екфразис – "словесний опис творів візуальних мистецтв, супроводжуваний зазвичай естетичною оцінкою, іноді – описом окремих технічних прийомів автора твору, його манери чи стилю" [1, с. 290]. Така візуалізація мистецтва, зображення зображення, істотно поглиблює наративний простір щоденників, перетворює читача на глядача. У текстах розповсюджені як "розгорнуті словесні інтерпретації" [1, с. 291], так і "короткі асоціативні екфразиси-експромти або екфразиси-ремінісценції" [1, с. 291].

Мокрицький ще до знайомства із Брюлловим побачив його картини, він не подає їх опису, лише авторську емоційну рецепцію: «ходил с Венециановым во дворец смотреть Брюллова "Итальянское утро" и "Полдень", находящиеся в будуаре императрицы. Десять минут, не более, мог я оставаться в этом покойнике, освященном присутствием гениального творения нашего Брюллова. Чудные произведения, какая прелесть! Сколько натуры, и какой натуры! Видно, что эта красота созрела под небом Италии, в стране, любимой солнцем» [2, с. 46]. Побачене пізніше полотно – "Останній день Помпеї" у свідомості молодого художника нерозривно поєдналося із образом його автора, сповнюючи душу солодким і тривожним очікуванням приїзду Вчителя: "Пораженный картиною <...>, я жаждал видеть творца оной, но здесь было не простое любопытство, нет. Мне сердце указывало наставника: вот он, Великий, посмотри, какой в нем дух, какие чувства – сказало и заключило в себе благородный образ его. Часто приходил я к картине вопрошать,

скоро ли приедет творец ее, но она теми же ужасами и воплями отвечала мне невнятные слова" [2, с. 82]. У щоденнику Мокрицького можемо знайти і приклад динамічного екфразису – процесу створення полотна. Так, він описує роботу Брюллова над ескізом "Вознесіння Божої Матері" і водночас розповідає про свої враження від малюнка: "я восхищался, да и только... <...> Я смотрел и удивлялся прелести, легкости и святости композиции, а рисунок какой! Какая черта! Он продолжал рисовать, а я стоял возле и наблюдал его" [2, с. 97].

Прикладом розлогого описового екфразису є словесне змалювання Жемчужниковим картини Брюллова "Облога Пскова". Автор не лише детально передає усе зображене на картині, а й навіть розкриває подробиці облаштування майстерні: «Имея дозволение посещать его мастерскую, находившуюся в академическом дворе (куда Брюллов почти никого не допускал), я нередко пользовался этим и оставался часами в мастерской, рассматривая начатую картину "Осада Пскова"... <...>. Мастерская освещалась большим окном, свет которого ударял в полотно. На некотором расстоянии от картины помещался турецкий диван, на котором свободно можно было рассматривать начатую работу, углубясь в мысль художника» [3, с. 67–68]. Тож Жемчужников не вдається до аналізу картини у мистецькому плані, його мета – точно передати її зміст та атмосферу, в якій йому довелося її побачити. До речі саме у цій майстерні пізніше жив Шевченко, він назве її "великолепной" та "изящно-роскошной" [5, с. 36].

У щоденнику Шевченка немає суто інформативного екфразису мистецького твору із характерним розлогим описом. Письменник зміщує акцент із розповіді про предмет мистецтва на його естетичний вплив (суб'єктивне враження), власну рефлексію, критичне сприйняття чужої творчості, порівняння доробку двох академістів – К. Брюллова і Ф. Бруні: «Мы продолжали с невозмутимым равнодушием перелистывать портфель и были награждены за терпение первоначальным эскизом "Последнего дня Помпеи", ловко начерченным пером и слегка попятнанным сепиею. За этим гениальным очерком, почти не измененным в картине, следовало несколько топорных чертежей Бруни, которые ужаснули нас своим заученным, однообразным безобразием. И где

и из какого тлетворного источника почерпнул и усвоил г. Бруни эту ненатуральную манеру? Неужели это одно желание быть оригинальным так страшно обезобразило произведения неутомимого Бруни? Жалкое желание. Грустный результат. И этот человек мечтал еще равняться с Карлом Великим! (так обыкновенно называл Брюллова В. А. Жуковский)» [3, с. 48].

Щоденник Мокрицького, сповнений безпосередніх вражень від щоденного спілкування, найбільш повно подає портрет Брюллова як людини і художника у розквіті таланту і кар'єри. Згадки про митця у Шевченка і Жемчужникова менш інформативні, мають підсумковий, мемуарний, відтінок та спрямовані на увічнення пам'яті вчителя. Хоча Жемчужников, підсумовуючи, не втримався і критично зауважив, що Брюллов "при всем его великом таланте, не оказал того влияния на художество, которое мог оказать. Отдыхая на своей славе и усыпленный поклонением Академии и отсутствием критики, он запер ворота, закутил, запил... и стал на вторую степень в современном развитии" [3, с. 279–280].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Генералюк Л. Універсализм Шевченка: Взаємодія літератури і мистецтва. К.: Наук. думка, 2008. 544 с.
2. Дневник художника А. Н. Мокрицького / составитель Н. Л. Приймак. М.: Изобразительное искусство, 1975. 272 с.
3. Жемчужников Л. М. Мои воспоминания из прошлого / вст. ст. и общая ред. А. Г. Верещагиной. Ленинград: Искусство, 1971. 446 с.
4. Шевченківська енциклопедія: у 6 т. Т. 1: А–В. К., 2012. 744 с.
5. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: у 12 т. Т. 5: Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. "Букварь южнорусский", записи народної творчості. К.: Наукова думка, 2003. 496 с.

REFERENCES

1. Heneraliuk L. Universalizm Shevchenka: Vzaiemodiia literatury i mystetstva. K.: Naukova dumka, 2008.
2. Dnevnik khudozhnika A. N. Mokritskogo. M.: Izobrazitelnoe iskusstvo, 1975.
3. Zhemchuzhnikov L. Moi vospominaniia iz proshlogo. Leningrad: Iskusstvo, 1971.
4. Shevchenkivska entsyklopediia [Shevchenko's encyclopedia] (Vol. 1–6, Vol. 1: A–V). K., 2012, 744 s.
5. Shevchenko, T. Povne zibrannia tvoriv (Vols. 1–12, Vol. 5). K.: Naukova dumka, 2003.

Стаття надійшла до редакції 23.05.23

Y. M. Lebid-Hrebeniuk, PhD (Philol.), Researcher
ORCID ID: 0000-0002-0010-8316
e-mail: ljs@ukr.net

Taras Shevchenko Institute of Literature
of the National Academy of Sciences of Ukraine

**"OUR DEAR AND GENIOUS TEACHER...":
THE IMAGE OF K. BRYULLOV IN THE DIARIES
OF A. MOKRYTSKY, L. ZHEMCHUZHNYKOV AND T. SHEVCHENKO**

The diaries of A. Mokrytskyi, T. Shevchenko and L. Zhemchuzhnykov are unique historical and literary documents of the 19th century. From the analyzed creation works, it becomes clear that the texts before us are different in purpose, but united by similar compositional techniques, separate themes and the image of their teacher Karl Bryullov. The research was conducted using biographical and cultural and historical methods. It has been shown that the recollections of apprentices generally overlap. They highlight different facets of Karl Bryullov's personality, as a person and an artist, depending on the point of view of memories owner and their natural features. Considered in unity, they enrich our understanding of the painter and his educational and methodical activities. The important point is that Mokrytskyi often created portrait of his teacher based on their immediate impressions, Shevchenko and Zhemchuzhnykov resorted to their memories. The comparison of memoirs texts and diaries of contemporaries which are often contradictory helps to reconstruct the vivid details and nuances of the image of Karl Bryullov.

The special attention is spared to the general moment in diaries – ekphrasis of Bryullov's paintings (description of paintings is represented through the author's "eyes" in the form of inner speech). It is interrupted by him flashbacks and meditation upon different issues. In the texts of Mokrytsky and Zhemchuzhnykov there are many large descriptive ekphrasis, in which the authors tell in detail about everything depicted in the picture. In Shevchenko's diary, there is no purely informative ekphrasis of an artistic work with a characteristic lengthy description. The writer shifts the emphasis from the story about the art object to its aesthetic impact (subjective impression), own reflection, critical perception of creativity, comparison.

Keywords: diary prose, memoirs, artist's diary, literary image, ekphrasis.